ମେଘନାଦବଧ କାବ୍ୟ

ମାଇକେଲ ମଧୁସୂଦନ ଦତ୍ତ

ଦ୍ୱିତୀୟ ସର୍ଗ

୨୦ ମେ ୨୦୦୭ (ଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ: ୨୪ ମେ ୨୦୦୯)
http://www.iopb.res.in/~somen/madhu.html

ଦ୍ୱିତୀୟ ସର୍ଗ

ଅସ୍ତେ ଗେଲ ଦିନମଣି; ଆଇଲା ଗୋଧୂଳି,–
ଏକଟି ରତନ ଭାଲେ । ଫୁଟିଲା କୁମୁଦୀ;
ମୁଦିଲା ସରସେ ଆଁଖି ବିରସବଦନା
ନଳିନୀ; କୂଜନି ପାଖୀ ପଶିଲ କୁଲାୟେ;
ଗୋଷ୍ଠ-ଗୃହେ ଗାଭୀ-ବୃନ୍ଦ ଧାୟ୍ ହାମ୍ବା ରବେ ।
ଆଇଲା ସୁଚାରୁ-ତାରା ଶଶୀ ସହ ହାସି,
ଶର୍ବରୀ; ସୁଗନ୍ଧବହ ବହିଲ ଚୌଦିକେ,
ସୁସ୍ୱନେ ସବାର କାଛେ କହିୟା ବିଳାସୀ,
କୋନ୍ କୋନ୍ ଫୁଲ ଚୁମ୍ବି କି ଧନ ପାଇଲା ।
ଆଇଲେନ ନିଦ୍ରା ଦେବୀ; କ୍ଳାନ୍ତ ଶିଶୁକୁଳ
ଜନନୀର କ୍ରୋଡ଼-ନୀଡ଼େ ଲଭୟେ ଯେମତି
ବିରାମ, ଭୂଚର ସହ ଜଳଚର-ଆଦି
ଦେବୀର ଚରଣାଶ୍ରମେ ବିଶ୍ରାମ ଲଭିଲା ।

ଉତରିଲା ଶଶିପ୍ରିୟା ତ୍ରିଦଶ-ଆଳୟେ ।
ବସିଲେନ ଦେବପତି ଦେବସଭା ମାଝେ,
ହୈମାସନେ; ବାମେ ଦେବୀ ପୁଲୋମ-ନନ୍ଦିନୀ
ଚାରୁନେତ୍ରା । ରଜ-ଛତ୍ର, ମଣିମୟ୍ ଆଭା,
ଶୋଭିଲ ଦେବେନ୍ଦ୍ର-ଶିରେ । ରତନେ ଖଚିତ
ଚାମର ଯତନେ ଧରି, ଢୁଳାୟ୍ ଚାମରୀ ।
ଆଇଲା ସୁସମୀରଣ, ନନ୍ଦନ-କାନନ-
ଗନ୍ଧମଧୁ ବହି ରଙ୍ଗେ । ବାଜିଲ ଚୌଦିକେ
ତ୍ରିଦିବ-ବାଦିତ୍ର । ଛୟ୍ ରାଗ, ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ
ଛତ୍ରିଶ ରାଗିଣୀ ସହ, ଆସି ଆରମ୍ଭିଲା
ସଙ୍ଗୀତ । ଉର୍ବଶୀ, ରମ୍ଭା ସୁଚାରୁହାସିନୀ,
ଚିତ୍ରଲେଖା, ସୁକେଶିନୀ ମିଶ୍ରକେଶୀ, ଆସି
ନାଚିଲା, ଶିଞ୍ଜିତେ ରଞ୍ଜି ଦେବ-କୁଳ-ମନଃ !
ଯୋଗାୟ୍ ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ପାତ୍ରେ ସୁଧାରସେ !
କେହ ବା ଦେବ-ଓଦନ; କୁଙ୍କୁମ, କସ୍ତୁରୀ,
କେଶର ବହିଛେ କେହ; ଚନ୍ଦନ କେହ ବା;
ସୁଗନ୍ଧ ମନ୍ଦାର-ଦାମ ଗାଁଥି ଆନେ କେହ ।
ବୈଜୟନ୍ତ-ଧାମେ ସୁଖେ ଭାସେନ ବାସବ
ତ୍ରିଦିବ-ନିବାସୀ ସହ; ହେନ କାଳେ ତଥା,
ରୂପେର ଆଭାୟ୍ ଆଲୋ କରି ସୁର-ପୁରୀ
ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସି ଉତରିଲା ।

ସସମ୍ଭ୍ରମେ ପ୍ରଣମିଲା ରମାର ଚରଣେ
ଶଚୀକାନ୍ତ । ଆଶୀଷିୟା ହୈମାସନେ ବସି,
ପଦ୍ମାକ୍ଷୀ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷ-ବକ୍ଷୋନିବାସିନୀ

କହିଲା; "ହେ ସୁରପତି, କେନ ଯେ ଆଇନୁ
ତୋମାର ସଭାୟ ଆଜି, ଶୁନ ମନ ଦିୟା ।"

ଉତ୍ତର କରିଲା ଇନ୍ଦ୍ର; "ହେ ବାରୀନ୍ଦ୍ର-ସୁତେ,
ବିଶ୍ୱରମେ, ଏ ବିଶ୍ୱେ ଓ ରାଙ୍ଗା ପା ଦୁଖାନି
ବିଶ୍ୱେର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମା ଗୋ ! ଯାର ପ୍ରତି ତୁମି,
କୃପା କରି, କୃପା-ଦୃଷ୍ଟି କର, କୃପାମୟି,
ସଫଳ ଜନମ ତାରି ! କୋନ୍ ପୁଣ୍ୟ-ଫଳେ,
ଲଭିଲ ଏ ସୁଖ ଦାସ, କହ, ମା ଦାସେରେ ?"

କହିଲେନ ପୁନଃ ରମା, "ବହୁକାଲାବଧି
ଆଛି ଆମି, ସୁରନିଧି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଲଙ୍କାଧାମେ ।
ପୂଜେ ମୋରେ ରକ୍ଷୋରାଜ ! ହାୟ, ଏତ ଦିନେ
ବାମ ତାର ପ୍ରତି ବିଧି ! ନିଜ କର୍ମ-ଦୋଷେ,
ମଜିଛେ ସବଂଶେ ପାପୀ; ତବୁଓ ତାହାରେ
ନା ପାରି ଛାଡ଼ିତେ, ଦେବ । ବନ୍ଦୀ ଯେ, ଦେବେନ୍ଦ୍ର,
କାରାଗାର-ଦ୍ୱାର ନାହି ଖୁଲିଲେ କି କଭୁ
ପାରେ ସେ ବାହିର ହତେ ? ଯତ ଦିନ ବାଁଚେ
ରାବଣ, ଥାକିବ ଆମି ବାଁଧା ତାର ଘରେ ।
ମେଘନାଦ ନାମେ ପୁତ୍ର, ହେ ବୃତ୍ରବିଜୟି,
ରାବଣେର, ବିଲକ୍ଷଣ ଜାନ ତୁମି ତାରେ ।
ଏକମାତ୍ର ବୀର ସେଇ ଆଛେ ଲଙ୍କାଧାମେ ।
ଏବେ; ଆର ବୀର ଯତ, ହତ ଏ ସମରେ ।
ବିକ୍ରମ-କେଶରୀ ଶୂର ଆକ୍ରମିବେ କାଲି
ରାମଚନ୍ଦ୍ରେ; ପୁନଃ ତାରେ ସେନାପତି-ପଦେ
ବରିୟାଛେ ଦଶାନନ । ଦେବ-କୁଳ-ପ୍ରିୟ
ରାଘବ; କେମନେ ତାରେ ରାଖିବେ, ତା ଦେଖ ।
ନିକୁମ୍ଭିଲା ଯଜ୍ଞ ସାଙ୍ଗ କରି, ଆରମ୍ଭିଲେ
ଯୁଦ୍ଧ ଦମ୍ଭୀ ମେଘନାଦ, ବିଷମ ସଙ୍କଟେ
ଠେକିବେ ବୈଦେହୀନାଥ, କହିନୁ ତୋମାରେ ।
ଅଜେୟ ଜଗତେ ମନ୍ଦୋଦରୀର ନନ୍ଦନ,
ଦେବେନ୍ଦ୍ର ! ବିହଙ୍ଗକୁଳେ ବୈନତେୟ ଯଥା
ବଳ-ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶୂରମଣି !"

ଏତେକ କହିୟା ରମା କେଶବ-ବାସନା
ନୀରବିଲା; ଆହା ମରି, ନୀରବେ ଯେମତି
ବୀଣା, ଚିତ୍ତ ବିନୋଦିୟା ସୁମଧୁର ନାଦେ !
ଛୟ ରାଗ, ଛତ୍ରିଶ ରାଗିଣୀ ଆଦି ଯତ,
ଶୁନି କମଳାର ବାଣୀ, ଭୁଲିଲା ସକଳେ
ସ୍ୱକର୍ମ; ବସନ୍ତକାଳେ ପାଖୀକୁଳ ଯଥା,
ମୁଞ୍ଜରିତ କୁଞ୍ଜେ, ଶୁନି ପିକବର-ଧ୍ୱନି !

କହିଲେନ ସ୍ୱରୀଶ୍ୱର; "ଏ ଘୋର ବିପଦେ,
ବିଶ୍ୱନାଥ ବିନା, ମାଥ, କେ ଆର ରାଖିବେ
ରାଘବେ ? ଦୁର୍ବାର ରଣେ ରାବଣ-ନନ୍ଦନ ।
ପନ୍ନଗ-ଅଶନେ ନାଗ ନାହି ଡରେ ଯତ,
ତତୋଧିକ ଡରି ତାରେ ଆମି ! ଏ ଦମ୍ଭୋଳି,
ବୃତ୍ରାସୁର-ଶିର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଯାହେ, ବିମୁଖୟେ
ଅସ୍ତ୍ର-ବଳେ ମହାବଳୀ; ତେଁଇ ଏ ଜଗତେ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାମ ତାର । ସର୍ବଶୁଚି-ବରେ
ସର୍ବଜୟୀ ବୀରବର । ଦେହ ଆଜ୍ଞା ଦାସେ,
ଯାଇ ଆମି ଶୀଘ୍ରଗତି କୈଳାସ-ସଦନେ ।"

କହିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ର-ପ୍ରିୟା ବାରୀନ୍ଦ୍ରନନ୍ଦିନୀ;–
"ଯାଓ ତବେ ସୁରନାଥ, ଯାଓ ତ୍ୱରା କରି ।
ଚନ୍ଦ୍ର-ଶେଖରେର ପଦେ, କୈଳାସ-ଶିଖରେ,
ନିବେଦନ କର, ଦେବ, ଏ ସବ ବାରତା ।
କହିଓ ସତତ କାଁଦେ ବସୁନ୍ଧରା ସତୀ,

ନା ପାରି ସହିତେ ଭାର; କହିଓ, ଅନନ୍ତ,
କ୍ଲାନ୍ତ ଏବେ । ନା ହଇଲେ ନିର୍ମୂଳ ସମୂଳେ
ରକ୍ଷଃପତି, ଭବତଳ ରସାତଳେ ଯାବେ !
ବଡ଼ ଭାଳ ବିରୂପାକ୍ଷ ବାସେନ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ।
କହିଓ, ବୈକୁଣ୍ଠପୁରୀ ବହୁ ଦିନ ଛାଡ଼ି
ଆଛୟେ ସେ ଲଙ୍କାପୁରେ ! କତ ଯେ ବିରଳେ
ଭାବୟେ ସେ ଅବିରଳ, ଏକ ବାର ତିନି,
କି ଦୋଷ ଦେଖିୟା, ତାରେ ନା ଭାବେନ ମନେ ?
କୋନ୍ ପିତା ଦୁହିତାରେ ପତି-ଗୃହ ହତେ
ରାଖେ ଦୂରେ – ଜିଜ୍ଞାସିଓ, ବିଜ୍ଞ ଜଟାଧରେ !
ତ୍ୟମ୍ବକେ ନା ପାଓ ଯଦି, ଅମ୍ବିକାର ପଦେ
କହିଓ ଏ ସବ କଥା ।" – ଏତେକ କହିୟା,
ବିଦାୟ ହଇୟା ଚଳି ଗେଳା ଶଶିମୁଖୀ
ହରିପ୍ରିୟା । ଅନମ୍ବର-ପଥେ ସୁକେଶିନୀ,
କେଶବ-ବାସନା ଦେବୀ ଗେଳା ଅଧୋଦେଶେ ।
ସୋନାର ପ୍ରତିମା, ଯଥା ! ବିମଳ ସଳିଳେ
ଡୁବେ ତଳେ ଜଳରାଶି ଉଜଳି ସ୍ୱତେଜେ !

ଆନିଳା ମାତଳି ରଥ, ଚାହି ଶଚୀ ପାନେ
କହିଳେନ ଶଚୀକାନ୍ତ ମଧୁର ବଚନେ
ଏକାନ୍ତେ; "ଚଳହ, ଦେବି, ମୋର ସଙ୍ଗେ ତୁମି ।
ପରିମଳ-ସୁଧା ସହ ପବନ ବହିଲେ,
ଦ୍ୱିଗୁଣ ଆଦର ତାର ! ମୃଣାଳେର ରୁଚି
ବିକଚ କମଳ-ଗୁଣେ, ଶୁନ ଲୋ ଲଳନେ ।"
ଶୁନି ପ୍ରଣୟୀର ବାଣୀ, ହାସି ନିତମ୍ବିନୀ,
ଧରିୟା ପତିର କର, ଆରୋହିଳା ରଥେ ।
ସ୍ୱର୍ଗ-ହୈମ-ଦ୍ୱାରେ ରଥ ଉତରିଳ ତ୍ୱରା ।
ଆପନି ଖୁଲିଳ ଦ୍ୱାର ମଧୁର ନିନାଦେ
ଅମନି ! ବାହିରି ବେଗେ, ଶୋଭିଳ ଆକାଶେ ।
ଦେବଯାନ, ସଚକିତେ ଜଗତ ଜାଗିଳା,
ଭାବି ରବିଦେବ ବୁଝି ଉଦୟ-ଅଚଳେ
ଉଦିଳା ! ଡାକିଳା ଫିଙ୍ଗା, ଆର ପାଖୀ ଯତ
ପୂରିଳ ନିକୁଞ୍ଜ-ପୁଞ୍ଜ ପ୍ରଭାତୀ ସଙ୍ଗୀତେ !
ବାସରେ କୁସୁମ-ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟଜି ଲଜ୍ଜାଶୀଳା
କୁଳବଧୂ, ଗୃହ କାର୍ଯ ଉଠିଳା ସାଧିତେ !

ମାନସ-ସକାଶେ ଶୋଭେ କୈଳାସ ଶିଖରୀ
ଆଭାମୟ, ତାର ଶିରେ ଭବେର ଭବନ ।
ଶିଖୀ-ପୁଚ୍ଛ-ଚୂଡ଼ା ଯେନ ମାଧବେର ଶିରେ ।
ସୁଶ୍ୟାମାଙ୍ଗ ଶୃଙ୍ଗଧର, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଫୁଲ-ଶ୍ରେନୀ
ଶୋଭେ ତାହେ, ଆହା ମରି ପୀତ ଧଡ଼ା ଯେନ ।
ନିର୍ଝର-ଝରିତ-ବାରି-ରାଶି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ-
ବିଶଦ ଚନ୍ଦନେ ଯେନ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ସେ ବପୁ !

ତ୍ୟଜି ରଥ, ପଦବ୍ରଜେ, ସହ ସ୍ୱରିଶ୍ୱରୀ,
ପ୍ରବେଶିଳା ସ୍ୱରୀଶ୍ୱର ଆନନ୍ଦ-ଭବନେ ।
ରାଜରାଜେଶ୍ୱରୀ-ରୂପେ ବସେନ ଈଶ୍ୱରୀ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନେ, ଢୁଳାଇଛେ ଚାମର ବିଜୟା,
ଧରେ ରାଜଛତ୍ର ଜୟା । ହାୟ ରେ, କେମନେ,
ଭବଭବନେର କବି ବର୍ଣ୍ଣିବେ ବିଭବ ?
ଦେଖ, ହେ ଭାବୁକ ଜନ, ଭାବି ମନେ ମନେ !

ପୂଜିଳା ଶକ୍ତିର ପଦ ମହାଭକ୍ତି ଭାବେ
ମହେନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ସହ । ଆଶୀଷି ଅମ୍ବିକା
ଜିଜ୍ଞାସିଳା;-"କହ, ଦେବ, କୁଶଳ ବାରତା,-
କି କାରଣେ ହେଥା ଆଜି ତୋମା ଦୁଇ ଜନେ ?"

କର-ଯୋଡ଼େ ଆରମ୍ଭିଲା ଦମ୍ଭୋଳି-ନିକ୍ଷେପୀ;–
"କି ନା ତୁମି ଜାନ, ମାଥ, ଅଖିଳ ଜଗତେ ?
ଦେବଦ୍ରୋହୀ ଲଙ୍କାପତି, ଆକୁଳ ବିଗ୍ରହେ,
ବରିଯ୍ଛେ ପୁନଃ ପୁତ୍ର ମେଘନାଦେ ଆଜି
ସେନାପତି-ପଦେ ? କାଲି ପ୍ରଭାତେ କୁମାର
ପରନ୍ତପ ପ୍ରବେଶିବେ ରଣେ, ଇଷ୍ଟଦେବେ
ପୂଜି, ମନୋନୀତ ବର ଲଭି ତାର କାଛେ ।
ଅବିଦିତ ନହେ ମାଥ, ତାର ପରାକ୍ରମ ।
ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବୈଜୟନ୍ତ-ଧାମେ
ଆସି, ଏ ସଂବାଦ ଦାସେ ଦିଲା, ଭଗବତୀ ।
କହିଲେନ ହରିପ୍ରିୟା, କାଁଦେ ବସୁନ୍ଧରା,
ଏ ଅସହ ଭାର ସତୀ ନା ପାରି ସହିତେ;
କ୍ଲାନ୍ତ ବିଶ୍ୱଧର ଶେଷ; ତିନିଓ ଆପନି
ଚଞ୍ଚଳା ସତତ ଏବେ ଛାଡ଼ିତେ କନକ-
ଲଙ୍କାପୁରୀ । ତବ ପଦେ ଏ ସଂବାଦ ଦେବୀ
ଆଦେଶିଲା ନିବେଦିତେ ଦାସେରେ, ଅନ୍ନଦେ !
ଦେବ-କୁଳ-ପ୍ରିୟ ବୀର ରଘୁ-କୁଳ-ମଣି ।
କିନ୍ତୁ ଦେବକୁଳେ ହେନ ଆଛେ କୋନ୍ ରଥୀ
ଯୁଝିବେ ଯେ ରଣ-ଭୂମେ ରାବଣିର ସାଥେ ?
ବିଶ୍ୱନାଶୀ କୁଳିଶେ, ମା, ନିସ୍ତେଜେ ସମରେ
ରାକ୍ଷସ, ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାମେ !
କି ଉପାୟେ, କାତ୍ୟାୟନି, ରକ୍ଷିବେ ରାଘବେ,
ଦେଖ ଭାବି । ତୁମି କୃପା ନା କରିଲେ, କାଲି
ଅରାମ କରିବେ ଭବ ଦୁରନ୍ତ ରାବଣି ।"

ଉତ୍ତରିଲା କାତ୍ୟାୟନୀ;–"ଶୈବ-କୁଳୋତ୍ତମ
ନୈକଷେୟ, ମହା ସ୍ନେହ କରେନ ତ୍ରିଶୂଳୀ
ତାର ପ୍ରତି, ତାର ମନ୍ଦ, ହେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର, କଭୁ
ସମ୍ଭବେ କି ମୋର ହତେ ? ତବେ ମଗ୍ନ ଏବେ
ତାପସେନ୍ଦ୍ର, ତେଁଇ, ଦେବ, ଲଙ୍କାର ଏ ଗତି ।"

କୃତାଞ୍ଜଳି-ପୁଟେ ପୁନଃ ବାସବ କହିଲା;-
"ପରମ-ଅଧର୍ମାଚରୀ ନିଶାଚର-ପତି–
ଦେବ-ଦ୍ରୁହୀ ! ଆପନି, ଯେ ନଗେନ୍ଦ୍ର-ନନ୍ଦିନି,
ଦେଖ ବିବେଚନା କରି । ଦରିଦ୍ରେର ଧନ
ହରେ ଯେ ଦୁର୍ମତି, ତବ କୃପା ତାର ପ୍ରତି
କଭୁ କି ଉଚିତ, ମାଥ ? ସୁଶୀଳ ରାଘବ,
ପିତୃ-ସତ୍ୟ-ରକ୍ଷା-ହେତୁ, ସୁଖ-ଭୋଗ ତ୍ୟଜି
ପଶିଲ ଭିଖାରୀ-ବେଶେ ନିବିଡ଼ କାନନେ ।
ଏଟି ରତନମାତ୍ର ତାହାର ଆଛିଲ
ଅମୂଲ; ଯତନ କତ କରିତ ସେ ତାରେ,
କି ଆର କହିବ ଦାସ ? ସେ ରତନ, ପାତି
ମାୟାଜାଲ, ହରେ ଦୁଷ୍ଟ, ହାୟ, ମା, ସ୍ମରିଲେ
କୋପାନଳେ ଦହେ ମନଃ ! ତ୍ରିଶୂଳୀର ବରେ
ବଳୀ ରକ୍ଷଃ, ତୃଣ-ଜ୍ଞାନ କରେ ଦେବ-ଗଣେ !
ପର-ଧନ, ପର-ଦାର ଲୋଭେ ସଦା ଲୋଭୀ
ପାମର । ତବେ ଯେ କେନ (ବୁଝିତେ ନା ପାରି)
ହେନ ମୂଢ଼େ ଦୟା କର, ଦୟାମୟି ?"

ନୀରବିଲା ସ୍ୱରୀଶ୍ୱର; କହିତେ ଲାଗିଲା
ବିଣାବାଣୀ ସ୍ୱରୀଶ୍ୱରୀ; କହିତେ ଲାଗିଲା
"ବୈଦେହୀର ଦୁଃଖେ ଦେବି, କାର ନା ବିଦରେ
ହୃଦୟ ? ଅଶୋକ-ବନେ ବସି ଦିବା ନିଶି
(କୁଞ୍ଜବନ-ସଖୀ ପାଖୀ ପିଞ୍ଜରେ ଯେମତି)
କାଁଦେନ ରୂପସୀ ଶୋକେ ! କି ମନୋବେଦନା
ସହେନ ବିଧୁବଦନା ପତିର ବିହନେ,
ଓ ରାଙ୍ଗା ଚରଣେ, ମାଥ, ଅବିଦିତ ନହେ ।

ଆପନି ନା ଦିଲେ ଦଣ୍ଡ, କେ ଦଣ୍ଡିବେ, ଦେବି,
ଏ ପାଷଣ୍ଡ ରକ୍ଷୋନାଥେ ? ନାଶି ମେଘନାଦେ,
ଦେହ ବୈଦେହୀରେ ପୁନଃ ବୈଦେହୀରଞ୍ଜନେ;
ଦାସୀର କଳଙ୍କ ଭଞ୍ଜି,ଶଶାଙ୍କଧାରିଣି !
ମରି, ମା, ଶରମେ ଆମି, ଶୁନି ଲୋକମୁଖେ,
ତ୍ରିଦିବ-ଈଶ୍ୱରେ ରକ୍ଷଃ ପରାଭବେ ରଣେ ।"

ହସିୟା କହିଲା ଉମା; "ରାବଣେର ପ୍ରତି
ଦ୍ୱେଷ ତବ, ଜିଷ୍ଣୁ ! ତୁମି, ହେ ମଞ୍ଜୁନାଶିନୀ
ଶଚି, ତୁମି ବ୍ୟଗ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତେର ନିଧନେ ।
ଦୁଇ ଜନ ଅନୁରୋଧ କରିଛ ଆମାରେ
ନାଶିତେ କନକ-ଲଙ୍କା । ମୋର ସାଧ ନହେ
ସାଧିତେ ଏ କାର୍ଯ । ବିରୂପାକ୍ଷେର ରକ୍ଷିତ
ରକ୍ଷଃକୁଳ; ତିନି ବିନା ତବ ଏ ବାସନା,
ବାସବ, କେ ପାରେ, କହ, ପୂର୍ଣ୍ଣିତେ ଜଗତେ ?
ଯୋଗେ ମଗ୍ନ, ଦେବରାଜ, ବୃଷଧ୍ୱଜ ଆଜି ।
ଯୋଗାସନ ନାମେ ଶୃଙ୍ଗ, ମହାଭୟଙ୍କର,
ଘନ ଘନାବୃତ, ତଥା ବସେନ ବିରଲେ
ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର । କେମନେ ଯାବେ ତାଁହାର ସମୀପେ ?
ପକ୍ଷୀନ୍ଦ୍ର ଗରୁଡ଼ ସେଥା ଉଡ଼ିତେ ଅକ୍ଷମ !"

କହିଲା ବିନତ-ଭାବେ ଅଦିତିନନ୍ଦନ;–
"ତୋମା ବିନା କାର ଶକ୍ତି, ହେ ମୁକ୍ତି-ଦାୟିନି
ଜଗଦମ୍ବେ, ଜାୟ ଯେ ସେ ଯଥା ତ୍ରିପୁରାରି
ଭୈରବ ? ବିନାଶି, ଦେବି, ରକ୍ଷଃକୁଳ, ରାଖ
ତ୍ରିଭୁବନ; ବୃଦ୍ଧି କର ଧର୍ମେର ମହିମା,
ହ୍ରାସୋ ବସୁଧାର ଭାର, ବସୁନ୍ଧରାଧର
ବାସୁକିରେ କର ସ୍ଥିର; ବାଁଚାଓ ରାଘବେ ।"
ଏଇରୂପେ ଦୈତ୍ୟ-ରିପୁ ସ୍ତୁତିଲା ସତୀରେ ।

ହେନ କାଳେ ଗନ୍ଧାମୋଦେ ସହସା ପୂରିଲ
ପୁରୀ; ଶଙ୍ଖଘଣ୍ଟାଧ୍ୱନି ବାଜିଲ ଚୌଦିକେ
ମଙ୍ଗଳ ନିକ୍କଣ ସହ, ମୃଦୁ ଯଥା ଯବେ
ଦୂର କୁଞ୍ଜବନେ ଗାହେ ପିକକୁଳ ମିଳି !
ଟଳିଲ କନକାସନ ! ବିଜୟା ସଖୀରେ
ସମ୍ଭାଷିୟା ମଧୁସ୍ୱରେ, ଭବେଶ-ଭାବିନୀ
ଶୁଧିଲା, "ଲୋ ବିଧୁମୁଖି, କହ ଶୀଘ୍ର କରି,
କେ କୋଥା, କି ହେତୁ ମୋରେ ପୂଜିଛେ ଅକାଳେ ?"

ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ି, ଖଡ଼ି ପାତି, ଗଣିୟା ଗଣନେ,
ନିବେଦିଲା ହାସି ସଖୀ; "ହେ ନଗନନ୍ଦିନି,
ଦାଶରଥି ରଥୀ ତୋମା ପୂଜେ ଲଙ୍କାପୁରେ ।
ବାରି-ସଂଘଟିତ-ଘଟେ, ସୁସିନ୍ଦୂରେ ଆଁକି
ଓ ସୁନ୍ଦର ପଦଯୁଗ, ପୂଜେ ରଘୁପତି,
ନୀଳୋତ୍ପଳାଞ୍ଜଳି ଦିୟା, ଦେଖିନୁ ଗଣନେ ।
ଅଭୟ-ପ୍ରଦାନ ତାରେ କର ଗୋ, ଅଭୟେ ।
ପରମ ଭକତ ତବ କୌଶଲ୍ୟା-ନନ୍ଦନ
ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠଃ; ତାର ତାରେ ବିପଦେ, ତାରିଣି !"

କାଞ୍ଚନ-ଆସନ ତ୍ୟଜି, ରାଜରାଜେଶ୍ୱରୀ
ଉଠିୟା, କହିଲ ପୁନଃ ବିଜୟାରେ ସତୀ;–
"ଦେବ-ଦମ୍ପତିରେ ତୁମି ସେବ ଯଥା ବିଧି,
ବିଜୟେ । ଯାଇବ ଆମି ଯଥା ଯୋଗାସନେ
(ବିକଟଶିଖର ।) ଏବେ ବସେନ ଧୂର୍ଜଟି ।"

ଏତେକ କହିୟା ଦୁର୍ଗା ଦ୍ୱିରଦ-ଗାମିନୀ
ପ୍ରବେଶିଲା ହୈମ ଗେହେ । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ବାସବେ
ତ୍ରିଦିବ-ମହିଷୀ ସହ, ସମ୍ଭାଷି ଆଦରେ,
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନେ ବସାଇଲା ବିଜୟା ସୁନ୍ଦରୀ ।

ପାଇଲା ପ୍ରସାଦ ଦୋଁହେ ପରମ-ଆହ୍ଲାଦେ ।
ଶଚୀର ଗଳାୟ ଜୟା ହାସି ଦୋଳାଇଲା
ତାରାକାରା ଫୁଲମାଳା, କବରୀ-ବନ୍ଧନେ
ବସାଇଲା ଚିରରୁଚି, ଚିର-ବିକଚିତ
କୁସୁମ-ରତନ-ରାଜୀ, ବାଜିଲ ଚୌଦିକେ
ଯନ୍ତ୍ରଦଳ, ବାମାଦଳ ଗାଇଲ ନାଚିୟା
ମୋହିଲ କୈଳାସପୁରୀ, ତ୍ରିଲୋକ ମୋହିଲ !
ସ୍ୱପନେ ଶୁନିୟା ଶିଶୁ ସେ ମଧୁର ଧ୍ୱନି,
ହାସିଲ ମାୟେର କୋଳେ, ମୁଦିତ ନୟନ !
ନିଦ୍ରାହୀନ ବିରହିଣୀ ଚମକି ଉଠିଲା,
ଭାବି ପ୍ରିୟ-ପଦ-ଶବ୍ଦ ଶୁନିଲା ଲଳନା
ଦୁୟାରେ । କୋକିଳକୁଳ ନୀରବିଲ ବନେ ।
ଉଠିଲେନ ଯୋଗୀବ୍ରଜ, ଭାବି ଇଷ୍ଟଦେବ,
ବର ମାଗ ବଲି, ଆସି ଦରଶନ ଦିଲା !

ପ୍ରବେଶି ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଗେହେ, ଭବେଶ-ଭାବିନୀ
ଭାବିଲା, "କି ଭାବେ ଆଜି ଭେଟିବ ଭବେଶେ ?"
କ୍ଷଣ କାଳ ଚିନ୍ତି ସତୀ ଚିନ୍ତିଲା ରତିରେ ।
ଯଥାୟ ମନ୍ମଥ-ସାଥେ, ମନ୍ମଥ-ମୋହିନୀ
ବରାନନା, କୁଞ୍ଜବନେ ବିହାରିତେଛିଲା,
ତଥାୟ ଉମାର ଇଚ୍ଛା, ପରିମଳମୟ-
ବାୟୁ ତରଙ୍ଗିଣୀ-ରୂପେ ବହିଲ ନିମିଷେ ।
ନାଚିଲ ରତିର ହିୟା ବୀଣା-ତାର ଯଥା
ଅଙ୍ଗୁଳିର ପରଶନେ । ଗେଲା କାମବଧୂ,
ଦ୍ରୁତଗତି ବାୟୁପଥେ,କୈଳାସ-ଶିଖରେ ।
ସରସେ ନିଶାନ୍ତେ ଯଥା ଫୁଟି, ସରୋଜିନୀ
ନମେ ତ୍ୱିଷାମ୍ପତି-ଦୂତୀ ଉଷାର ଚରଣେ,
ନମିଲା-ମଦନ-ପ୍ରିୟା ହରପ୍ରିୟା-ପଦେ ।
ଆଶିଷି ରତିରେ, ହାସି କହିଲା ଅମ୍ବିକା,- -
"ଯୋଗାସନେ ତପେ ମଗ୍ନ ଯୋଗୀନ୍ଦର, କେମନେ,
କୋନ୍ ରଙ୍ଗେ, ଭଗ୍ନ କରି ତାଁହାର ସମାଧି,
କହ ମୋରେ, ବିଧୁମୁଖି ?" ଉତ୍ତରିଲା ନମି
ସୁକେଶିନୀ,- "ଧର, ଦେବି, ମୋହିନୀ ମୂରତି ।
ଦେହ ଆଜ୍ଞା, ସାଜାଇ ଓ ବର ବପୁଃ, ଆନି
ନାନ ଆଭରଣ, ହେରି ଯେ ସବେ, ପିନାକୀ
ଭୁଲିବେନ, ଭୁଲେ ଯଥା ଋତୁପତି, ହେରି
ମଧୁକାଳେ ବନସ୍ଥଳୀ କୁସୁମ-କୁନ୍ତଳା !

ଏତେକ କହିୟା ରତି, ସୁବାସିଲ ତେଲେ
ମାଜି ଚୁଲ, ବିନାନିଲା ମନୋହର ବେଣୀ ।
ଯୋଗାଇଲା ଆନି ଧନୀ ବିବିଧ ଭୂଷଣେ,
ହୀରକ, ମୁକୁତା, ମଣି-ଖଚିତ, ଆନିଲା
ଚନ୍ଦନ, କେଶର ସହ କୁଙ୍କୁମ, କସ୍ତୁରୀ;
ରତ୍ନ-ସଙ୍କଳିତ-ଆଭା କୌଷେୟ ବସନେ ।
ଲାକ୍ଷାରସେ ପାଦୁଖାନି ଚିତ୍ରିଲା ହରଷେ
ଚାରୁନେତ୍ରା । ଧରି ମୂର୍ତ୍ତି ଭୁବନମୋହିନୀ,
ସାଜିଲା ନଗେନ୍ଦ୍ର-ବାଳା, ରସାନେ ମାର୍ଜିତ
ହେମ-କାନ୍ତି-ସମ କାନ୍ତି ଦ୍ୱିଗୁଣ ଶୋଭିଲ ।
ହେରିଲା ଦର୍ପଣେ ଦେବୀ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର-ଆନନେ,
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନଳିନୀ ଯଥା ବିମଳ ସଲିଳେ
ନିଜ-ବିକଚିତ-ରୁଚି । ହାସିୟା କହିଲା,
ଚାହି ସ୍ମର-ହର-ପ୍ରିୟା ସ୍ମର-ପ୍ରିୟା ପାନେ; –
"ଡାକ ତବ ପ୍ରାଣନାଥେ ।" ଅମନି ଡାକିଲା
(ପିକକୁଲେଶ୍ୱରୀ ଯଥା ଡାକେ ଋତୁବରେ !)

ମଦନେ ମଦନ-ବାଞ୍ଛା । ଆଇଲା ଧାଇୟା
ଫୁଲ-ଧନୁଃ, ଆସେ ଯଥା ପ୍ରବାସେ ପ୍ରବାସୀ,
ସ୍ୱଦେଶ-ସଙ୍ଗୀତ-ଧ୍ୱନି ଶୁନି ରେ ଉଲ୍ଲାସେ !

କହିଲା ଶୈଳେଶସୁତା; "ଚଳ ମୋର ସାଥେ,
ହେ ମନ୍ମଥ, ଯାବ ଆମି ଯଥା ଯୋଗୀପତି
ଯୋଗେ ମଗ୍ନ ଏବେ; ବାଛା, ଚଳ ତ୍ୱରା କରି ।"

ଅଭୟାର ପଦତଳେ ମାୟାର ନନ୍ଦନ,
ମଦନ ଆନନ୍ଦମୟ, ଉତ୍ତରିଲା ଭୟେ,–
"ହେନ ଆଜ୍ଞା କେନ, ଦେବି, କର ଏ ଦାସେରେ ?
ସ୍ମରିଲେ ପୂର୍ବେର କଥା, ମରି, ମା, ତରାସେ !
ମୂଢ଼ ଦକ୍ଷ-ଦୋଷେ ଯବେ ଦେହ ଛାଡ଼ି, ସତି
ହିମାଦ୍ରିର ଗୃହେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହିଲା ଆପନି,
ତୋମାର ବିରହ-ଶୋକେ ବିଶ୍ୱ-ଭାର ତ୍ୟଜି
ବିଶ୍ୱନାଥ, ଆରମ୍ଭିଲା ଧ୍ୟାନ, ଦେବପତି
ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦେଶିଲା ଦାସେ ସେ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିତେ,
କୁଳଗ୍ନେ ଗେନୁ, ମା, ଯଥା ମଗ୍ନ ବାମଦେବ
ତପେ; ଧରି ଫୁଲ-ଧନୁଃ, ହାନିନୁ କୁକ୍ଷଣେ
ଫୁଲ-ଶର । ଯଥା ସିଂହ ସହସା ଆକ୍ରମେ
ଗଜରାଜେ, ପୂରି ବନ ଭୀଷଣ ଗର୍ଜନେ,
ଗ୍ରାସିଲା ଦାସେରେ ଆସି ରୋଷେ ବିଭାବସୁ,
ବାସ ଯାଁର, ଭବେଶ୍ୱରି, ଭବେଶ୍ୱର-ଭାଲେ ।
ହାୟ, ମା, କତ ଯେ ଜ୍ୱାଳା ସହିନୁ, କେମନେ
ନିବେଦି ଓ ରାଙ୍ଗା ପାୟେ ? ହାହାକାର ରବେ,
ଡାକିନୁ ବାସବେ, ଚନ୍ଦ୍ରେ, ପବନେ, ତପନେ;
କେହ ନା ଆଇଲ; ଭସ୍ମ ହଇନୁ ସତ୍ୱରେ !–
ଭୟେ ଭଗ୍ନୋଦ୍ୟମ ଆମି ଭାବିୟା ଭବେଶେ;–
କ୍ଷମ ଦାସେ, କ୍ଷେମଙ୍କରି ! ଏ ମିନତି ପଦେ !"

ଆଶ୍ୱାସି ମଦନେ, ହାସି କହିଲା ଶଙ୍କରୀ;–
"ଚଳ ରଙ୍ଗେ ମୋର ସଙ୍ଗେ ନିର୍ଭୟ ହୃଦୟେ,
ଅନଙ୍ଗ । ଆମାର ବରେ ଚିରଜୟୀ ତୁମି !
ଯେ ଅଗ୍ନି କୁଳଗ୍ନେ ତୋମା ପାଇୟା ସ୍ୱତେଜେ
ଜ୍ୱାଳାଇଲ, ପୂଜା ତବ କରିବେ ସେ ଆଜି,
ଔଷଧେର ଗୁଣ ଧରି, ପ୍ରାଣ-ନାଶ-କାରୀ
ବିଷ ଯଥା ରକ୍ଷେ ପ୍ରାଣ ବିଦ୍ୟାର କୌଶଳେ !"

ପ୍ରଣମିୟା କାମ ତବେ ଉମାର ଚରଣେ,
କହିଲା, "ଅଭୟ ଦାନ କର ଯାରେ ତୁମି,
ଅଭୟେ, କି ଭୟ ତାର ଏ ତିନ ଭୁବନେ ?
କିନ୍ତୁ ନିବେଦନ କରି ଓ କମଳ-ପଦେ;–
କେମନେ ମନ୍ଦିର ହତେ, ନଗେନ୍ଦ୍ର-ନନ୍ଦିନି,
ବାହିରିବା, କହ ଦାସେ, ଏ ମୋହିନୀ-ବେଶେ ?
ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତିବେ, ମାଥ, ଜଗତ, ହେରିଲେ
ଓ ରୂପ-ମାଧୁରୀ, ସତ୍ୟ କହିନୁ ତୋମାରେ ।
ହିତେ ବିପରୀତ, ଦେବି, ସତ୍ୱରେ ଘଟିବେ ।
ସୁରାସୁର-ବୃନ୍ଦ ଯବେ ମଥି ଜଳନାଥେ,
ଲଭିଲା ଅମୃତ, ଦୁଷ୍ଟ ଦିତିସୁତ ଯତ
ବିବାଦିଲ ଦେବ ସହ ସୁଧାମଧୁ-ହେତୁ ।
ମୋହିନୀ ମୂରତି ଧରି ଆଇଲା ଶ୍ରୀପତି ।
ଛଦ୍ମବେଶୀ ହୃଷୀକେଶେ ତ୍ରିଭୁବନ ହେରି,
ହାରାଇଲା ଜ୍ଞାନ ସବେ ଏ ଦାସେର ଶରେ !
ଅଧର-ଅମୃତ ଆଶେ ଭୁଲିଲ ଅମୃତ
ଦେବ-ଦୈତ୍ୟ, ନାଗଦଳ ନମ୍ରଶିର୍ ଲାଜେ,
ହେରି ପୃଷ୍ଠଦେଶେ ବେଣୀ, ମନ୍ଦର ଆପନି
ଅଚଳ ହଇଲ ହେରି ଉଚ୍ଚ କୁଚ-ଯୁଗେ !
ସ୍ମରିଲେ ସେ କଥା, ସତି, ହାସି ଆସେ ମୁଖେ ।

ମଳମ୍ବୀ ଅମ୍ବରେ ତାମ୍ର ଏତ ଶୋଭା ଯଦି
ଧରେ, ଦେବି, ଭାବି ଦେଖ ବିଶୁଦ୍ଧ କାଞ୍ଚନ-
କାନ୍ତି କତ ମନୋହର !" ଅମନି ଅମ୍ବିକା,
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବରଣ ଘନ ମାୟାୟ ସୃଜିୟା,
ମାୟାମୟୀ, ଆବରିଲା ଚାରୁ ଅବୟବେ ।
ହାୟ ରେ, ନଳିନୀ ଯେନ ଦିବା-ଅବସାନେ
ଢାକିଲ ବଦନଶଶୀ ! କିମ୍ବା ଅଗ୍ନିଶିଖା,
ଭସ୍ମରାଶି ମାଝେ ପଶି, ହାସି ଲୁକାଇଲା !
କିମ୍ବା ସୁଧା-ଧନ ଯେନ, ଚକ୍ର-ପ୍ରସରଣେ,
ବେଡ଼ିଲେନ ଦେବ ଶମ୍ଭୁ ସୁଧାଂଶୁ-ମଣ୍ଡଳେ !

ଦ୍ୱିରଦ-ରଦ-ନିର୍ମିତ ଗୃହଦ୍ୱାର ଦିୟା
ବାହିରିଲା ସୁହାସିନୀ, ମେଘାବୃତା ଯେନ
ଊଷା ! ସାଥେ ମନ୍ମଥ, ହାତେ ଫୁଲ-ଧନୁଃ,
ପୃଷ୍ଠେ ତୂଣ, ଖରତର ଫୁଲ-ଶରେ ଭରା-
କଣ୍ଟକମୟ ମୃଣାଳେ ଫୁଟିଲ ନଳିନୀ ।

କୈଳାସ-ଶିଖରି-ଶିରେ ଭୀଷଣ ଶିଖର
ଭୃଗୁମାନ୍, ଯୋଗାସନ ନାମେତେ ବିଖ୍ୟାତ
ଭୁବନେ; ତଥାୟ ଦେବୀ ଭୁବନ-ମୋହିନୀ
ଉତରିଲା ଗଜଗତି । ଅମନି ଚୌଦିକେ
ଗଭୀର ଗହ୍ୱରେ ବଦ୍ଧ, ଭୈରବ ନିନାଦୀ
ଜଳଦଳ ନୀରବିଲା ଜଳ-କାନ୍ତ ଯଥା
ଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତିସମାଗମେ, ପଳାଇଲ ଦୂରେ
ମେଘଦଳ, ତମଃ ଯଥା ଊଷାର ହସନେ !
ଦେଖିଲା ସମ୍ମୁଖେ ଦେବୀ କପର୍ଦ୍ଦି ତପସୀ,
ବିଭୁତି-ଭୂଷିତ ଦେହ, ମୁଦିତ ନୟନ,
ତପେର ସାଗରେ ମଗ୍ନ, ବାହ୍ୟ-ଜ୍ଞାନ-ହତ ।

କହିଲା ମଦନେ ହାସି ସୁଚାରୁହାସିନୀ;–
"କି କାଜ ବିଳମ୍ବେ ଆର, ହେ ଶମ୍ବର-ଅରି ?
ହାନ ତବ ଫୁଲ-ଶର ।" ଦେବୀର ଆଦେଶେ
ହାଁଟୁ ପାଡ଼ି ମୀନଧ୍ୱଜ, ଶିଞ୍ଜିନୀ ଟଙ୍କାରି,
ସମ୍ମୋହନ-ଶରେ ଶୂର ବିଁଧିଲା ଉମେଶେ !
ଶିହରିଲା ଶୂଳପାଣି ! ଲଡ଼ିଲ ମସ୍ତକେ
ଜଟାଜୁଟ ତରୁରାଜୀ ଯଥା ଗିରିଶିରେ ।
ଘୋର ମଡ଼ ମଡ଼ ରବେ ଲଡ଼େ ଭୂକମ୍ପନେ ।
ଅଧୀର ହଇଲା ପ୍ରଭୁ ! ଗରଜିଲା ଭାଳେ
ଚିତ୍ରଭାନୁ, ଧକଧକି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୱଳନେ !
ଭୟାକୁଳ ଫୁଲ-ଧନୁଃ ପଶିଲା ଅମନି
ଭବାନୀର ବକ୍ଷଃ-ସ୍ଥଳେ, ପଶୟେ ଯେମତି
କେଶରୀ-କିଶୋର ତ୍ରାସେ, କେଶରିଣୀ-କୋଳେ,
ଗମ୍ଭୀର ନିର୍ଘୋଷେ ଘୋଷେ ଘନଦଳ ଯବେ,
ବିଜଳୀ ଝଲସେ ଆଁଖି କାଳାନଳ ତେଜେ !
ଉନ୍ମୀଳି ନୟନ ଏବେ ଉଠିଲା ଧୂର୍ଜଟି ।
ମାୟା-ଘନ-ଆବରଣ ତ୍ୟଜିଲା ଗିରିଜା ।

ମୋହିତ ମୋହିନୀରୂପେ, କହିଲା ହରଷେ
ପଶୁପତି, "କେନ ହେଥା ଏକାକିନୀ ଦେଖି,
ଏ ବିଜନ ସ୍ଥଳେ, ତୋମା, ଗଣେନ୍ଦ୍ରଜନନି ?
କୋଥାୟ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ତବ କିଙ୍କର, ଶଙ୍କରି ?
କୋଥାୟ ବିଜୟା, ଜୟା ?" ହାସି ଉତ୍ତରିଲା
ସୁଚାରୁହାସିନୀ ଉମା, "ଏ ଦାସୀରେ, ଭୁଲି,
ହେ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର, ବହୁ ଦିନ ଆଛ ଏ ବିରଳେ;
ତେଇଁ ଆସିୟାଛି, ନାଥ, ଦରଶନ-ଆଶେ
ପା ଦୁଖାନି । ଯେ ରମଣୀ ପତି ପରାୟଣା,
ସହଚରୀ ସହ ସେ କି ଯାୟ ପତି-ପାଶେ ?

ଏକାକୀ ପ୍ରତ୍ୟୁଷେ, ପ୍ରଭୁ, ଯାୟ୍ ଚକ୍ରବାକୀ
ଯଥା ପ୍ରାଣକାନ୍ତ ତାର!" ଆଦରେ ଈଶାନ,
ଈଷତ୍ ହାସିୟା ଦେବ, ଅଜିନ-ଆସନେ
ବସାଇଲା ଈଶାନୀରେ । ଅମନି ଚୌଦିକେ
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିଲ ଫୁଲକୁଳ; ମକରନ୍ଦ-ଲୋଭେ
ମାତି ଶିଳୀମୁଖବୃନ୍ଦ ଆଇଲ ଧାଇୟା;
ବହିଲ ମଳୟ୍-ବାୟୁ, ଗାଇଲ କୋକିଳ;
ନିଶାର ଶିଶିରେ ଧୌତ କୁସୁମ-ଆସାର
ଆଚ୍ଛାଦିଲ ଶୃଙ୍ଗବରେ । ଉମାର ଉରସେ
(କି ଆର ଆଛେ ରେ ବାସା ସାଜେ ମନସିଜେ
ଇହା ହତେ!) କୁସୁମେଷୁ, ବସି କୁତୂହଳେ,
ହାନିଲା, କୁସୁମ-ଧନୁଃ ଟଙ୍କାରି କୌତୁକେ
ଶର-ଜାଳ;–ପ୍ରେମାମୋଦେ ମାତିଲା ତ୍ରିଶୂଳୀ!
ଲଜ୍ଜା-ବେଶେ ରାହୁ ଆସି ଗ୍ରାସିଲ ଚାଁଦେରେ,
ହାସି ଭସ୍ମେ ଲୁକାଇଲା ଦେବ ବିଭାବସୁ!

ମୋହନ ମୂରତି ଧରି, ମୋହି ମୋହିନୀରେ
କହିଲା ହାସିୟା ଦେବ; "ଜାନି ଆମି, ଦେବି,
ତୋମାର ମନେର କଥା,-ବାସବ କି ହେତୁ
ଶଚୀ ସହ ଆସିୟାଛେ କୈଳାସ-ସଦନେ,
କେନ ବା ଅକାଳେ ତୋମା ପୂଜେ ରଘୁମଣି?
ପରମ ଭକତ ମମ ନିକଷାନନ୍ଦନ;
କିନ୍ତୁ ନିଜ କର୍ମ-ଫଳେ ମଜେ ଦୁଷ୍ଟମତି ।
ବିଦରେ ହୃଦୟ୍ ମମ ସ୍ମରିଲେ ସେ କଥା,
ମହେଶ୍ୱରି! ହାୟ୍, ଦେବି, ଦେବେ କି ମାନବେ,
କୋଥା ହେନ ସାଧ୍ୟ ରୋଧେ ପ୍ରାକ୍ତନେର ଗତି?
ପାଠାଓ କାମେରେ, ଉମା, ଦେବେନ୍ଦ୍ର ସମୀପେ ।
ସତ୍ୱରେ ଯାଇତେ ତାରେ ଆଦେଶ, ମହେଶି,
ମାୟ୍ାଦେବି-ନିକେତନେ । ମାୟ୍ାର ପ୍ରସାଦେ,
ବଧିବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂର ମେଘନାଦ ଶୂରେ ।"

ଚଳି ଗେଲା ମୀନଧ୍ୱଜ, ନୀଡ଼ ଛାଡ଼ି ଉଡ଼େ
ବିହଙ୍ଗମ-ରାଜ ଯଥା, ମୁହୁର୍ମୁହୁ ଚାହି
ସେ ସୁଖ-ସଦନ ପାନେ! ଘନ ରାଶି ରାଶି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ସୁବାସିତ ବାସ ଶ୍ୱାସି ଘନ,
ବରଷି ପ୍ରସୂନାସାର–କମଳ, କୁମୁଦୀ,
ମାଳତୀ, ସେଁଉତି, ଜାତି, ପାରିଜାତ-ଆଦି
ମନ୍ଦ-ସମୀରଣ-ପ୍ରିୟା–ଘିରିଲ ଚୌଦିକେ
ଦେବଦେବ ମହାଦେବେ ମହାଦେବୀ ସହ ।

ଦ୍ୱିରଦ-ରଦ-ନିର୍ମିତ ହୈମମୟ୍ ଦ୍ୱାରେ ।
ଦାଁଡ଼ାଇଲା ବିଧୁମୁଖୀ ମଦନ-ମୋହିନୀ,
ଅଶ୍ରୁମୟ୍ ଆଁଖି, ଆହା! ପତିର ବିହନେ!
ହେନ କାଳେ ମଧୁ-ସଖା ଉତରିଲା ତଥା ।
ଅମନି ପସାରି ବାହୁ, ଉଲ୍ଲାସେ ମନ୍ମଥ
ଆଲିଙ୍ଗନ-ପାଶେ ବାଁଧି, ତୁଷିଲା ଲଳନେ
ପ୍ରେମାଳାପେ । ଶୁଖାଇଲ ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁ, ଯଥା
ଶିଶିର-ନୀରେର ବିନ୍ଦୁ ଶତଦଳ-ଦଳେ,
ଦରଶନ ଦିଲେ ଭାନୁ ଉଦୟ୍-ଶିଖରେ ।
ପାଇ ପ୍ରାଣ-ଧନେ ଧନୀ, ମୁଖେ ମୁଖ ଦିୟା,
(ସରସ ବସନ୍ତକାଳେ ସାରୀ ଶୁକ ଯଥା)
କହିଲେନ ପ୍ରିୟ୍-ଭାଷେ; "ବାଁଚାଲେ ଦାସୀରେ
ଆଶୁ ଆସି ତାର ପାଶେ, ହେ ରତି-ରଞ୍ଜନ!
କତ ଯେ ଭାବିତେଛିନୁ,କହିବ କାହାରେ?
ବାମଦେବ ନାମେ, ନାଥ, ସଦା, କାଁପି ଆମି,
ସ୍ମରି ପୂର୍ବ-କଥା ଯତ! ଦୁରନ୍ତ ହିଂସକ
ଶୂଳପାଣି! ଯେଓ ନା ଗୋ ଆର ତାଁର କାଛେ,

ମୋର କିରେ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର !" ସୁମଧୁର ହାସେ
ଉତ୍ତରିଲା ପଞ୍ଚଶର; "ଛାୟାର ଆଶ୍ରମେ,
କେ କବେ ଭାସ୍କର-କରେ ଡରାୟ, ସୁନ୍ଦରି !
ଚଳ ଏବେ ଯାଇ ଯଥା ଦେବକୁଳ-ପତି ।"

ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଆସନେ ଯଥା ବସେନ ବାସବ,
ଉତରି ମନ୍ମଥ ତଥା, ନିବେଦିଲା ନମି
ବାରତା । ଆରୋହି ରଥେ ଦେବରାଜ ରଥୀ
ଚଳି ଗେଲା ଦ୍ରୁତଗତି ମାୟାର ସଦନେ ।
ଅଗ୍ନିମୟ ତେଝ ବାଜୀ ଧାଇଲ ଅମ୍ବରେ,
ଅକମ୍ପ ଚାମର ଶିରେ; ଗମ୍ଭୀର ନିର୍ଘୋଷେ
ଘୋଷିଲ ରଥେର ଚକ୍ର, ଚୂର୍ଣ୍ଣି ମେଘଦଳେ ।

କତ କ୍ଷଣେ ସହସ୍ରାକ୍ଷ ଉତରିଲା ବଳୀ
ଯଥା ବିରାଜେନ ମାୟା । ତ୍ୟଜି ରଥ-ବରେ,
ସୁରକୁଳ-ରଥୀବର ପଶିଲା ଦେଉଳେ ।
କତ ଯେ ଦେଖିଲା ଦେବକର ପାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତେ ?
ସୌର-ଖରତର-କର-ଜାଳ-ସଙ୍କଳିତ
ଆଭାମୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନେ ବସି କୁହକିନୀ
ଶକ୍ତୀଶ୍ୱରୀ । କର-ଜୋଡ଼େ ବାସବ ପ୍ରଣମି
କହିଲା; "ଆଶୀଷ ଦାସେ, ବିଶ୍ୱ-ବିମୋହିନି !"

ଆଶୀଷି ସୁଧିଲା ଦେବୀ;–"କହ, କି କାରଣେ,
ଗତି ହେଥା ଆଜି ତବ, ଅଦିତି-ନନ୍ଦନ ?"

ଉତ୍ତରିଲା ଦେବପତି;– "ଶିବେର ଆଦେଶେ,
ମହାମାୟା, ଆସିୟାଛେ ତୋମାର ସଦନେ ।
କହ ଦାସେ, କି କୌଶଳେ ସୌମିତ୍ରି ଜିନିବେ
ଦଶାନନ-ପୁତ୍ରେ କାଲି ? ତୋମାର ପ୍ରସାଦେ
(କହିଲେନ ବିରୂପାକ୍ଷ) ଘୋରତର ରଣେ
ନାଶିବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂର ମେଘନାଦ ଶୂରେ ।"

କ୍ଷଣ କାଳ ଚିନ୍ତି ଦେବୀ କହିଲା ବାସବେ,-
"ଦୁରନ୍ତ ତାରକାସୁର, ସୁର-କୁଳ-ପତି,
କାଢ଼ି ନିଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଯବେ ତୋମାୟ ବିମୁଖି
ସମରେ, କୃତ୍ତିକା-କୁଳ-ବଲ୍ଲଭ ସେନାନୀ,
ପାର୍ବତୀର ଗର୍ଭେ ଜନ୍ମ ଲଭିଲା ତତ୍‌କାଳେ ।
ବଧିତେ ଦାନବ-ରାଜେ ସାଜାଇଲା ବୀରେ
ଆପନି ବୃଷଭ-ଧ୍ୱଜ, ସୃଜି ରୁଦ୍ର-ତେଜେ
ଅସ୍ତ୍ରେ । ଏଇ ଦେଖ, ଦେବ, ଫଳକ, ମଣ୍ଡିତ
ସୁବର୍ଣ୍ଣେ, ଓଇ ଯେ ଅସି, ନିବାସେ ଉହାତେ
ଆପନି କୃତାନ୍ତ, ଓଇ ଦେଖ, ସୁନାସୀର,
ଭୟଙ୍କର ତୂଣୀରେ, ଅକ୍ଷୟ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରେ,
ବିଷାକର ଫଣୀ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଗ-ଲୋକ ଯଥା !
ଓଇ ଦେଖ ଧନୁଃ, ଦେବ !" କହିଲା ହାସିୟା,
ହେରି ସେ ଧନୁର କାନ୍ତି, ଶଚୀକାନ୍ତ ବଳୀ,
"କି ଛାର ଇହାର କାଛେ ଦାସେର ଏ ଧନୁଃ
ରତ୍ନମୟ ! ଦିବାକର-ପରିଧି ଯେମତି,
ଜ୍ୱଳିଛେ ଫଳକ-ବର ଧାଁଧିୟା ନୟନେ ।
ଅଗ୍ନିଶିଖାସମ ଅସି ମହାତେଜସ୍କର !
ହେନ ତୂଣ ଆର, ମାଥ, ଆଛେ କି ଜଗତେ ?"
"ଶୁନ ଦେବ ।"(କହିଲେନ ପୁନଃ ମାୟାଦେବୀ)
"ଓଇସବ ଅସ୍ତ୍ରବଳେ, ନାଶିଲା ତାରକେ
ଷଡ଼ାନନ । ଓଇ ସବ ଅସ୍ତ୍ରବଳେ, ବଳି,
ମେଘନାଦ-ମୃତ୍ୟୁ, ସତ୍ୟ କହିନୁ ତୋମାରେ ।
କିନ୍ତୁ ହେନ ବୀର ନାହି ଏ ତିନ ଭୁବନେ,
ଦେବ କି ମାନବ, ନ୍ୟାୟଯୁଦ୍ଧେ ଯେ ବଧିବେ
ରାବଣିରେ । ପ୍ରେର ତୁମି ଅସ୍ତ୍ର ରାମାନୁଜେ,
ଆପନି ଯାଇବ ଆମି କାଳି ଲଙ୍କାପୁରେ,

ରକ୍ଷିବ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ, ଦେବ, ରାକ୍ଷସ-ସଂଗ୍ରାମେ ।
ଯାଓ ଚଳି ସୁର-ଦେଶେ, ସୁରଦଳ-ନିଧି ।
ଫୁଲ-କୁଳ ସଖୀ ଉଷା ଯଖନ ଖୁଲିବେ
ପୂର୍ବାଶାର ହେମଦ୍ୱାରେ ପଦ୍ମକର ଦିୟା
କାଲି, ତବ ଚିର-ଶ୍ୱାସ,ବୀରେନ୍ଦ୍ରକେଶରୀ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ-ଶ୍ୱାସ-ହୀନ କରିବେ ତୋମାରେ-
ଲଙ୍କାର ପଙ୍କଜ-ରବି ଯାବେ ଅସ୍ତାଚଳେ !"

ମହାଦେ ଦେବ-ଇନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦିୟା ଦେବୀରେ,
ଅସ୍ତ୍ର ଲୟେ ଗେଲା ଚଳି ତ୍ରିଦଶ-ଆଲୟେ ।

ବସି ଦେବ-ସଭାତଳେ କନକ-ଆସନେ
ବାସବ, କହିଲା ଶୂର ଚିତ୍ରରଥ ଶୂରେ,-
"ଯତନେ ଲଇୟା ଅସ୍ତ୍ର, ଯାଓ ମହାବଳି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଲଙ୍କା-ଧାମେ ତୁମି । ସୌମିତ୍ରି କେଶରୀ
ମାୟାର ପ୍ରସାଦେ ଦାଳି ବଧିବେ ସମରେ
ମେଘନାଦେ । କେମନେ, ତା ଦିବେନ କହିୟା
ମହାଦେବୀ ମାୟା-ତାରେ ! କହିଓ ରାଘବେ,
ହେ ଗନ୍ଧର୍ବ-କୁଳ-ପତି, ତ୍ରିଦିବ-ନିବାସୀ
ମଙ୍ଗଳ-ଆକାଙ୍‌କ୍ଷୀ ତାର;ପାର୍ବତୀ ଆପନି ଆଜି ।
ଅଭୟ ପ୍ରଦାନ ତାରେ କରିଓ ସୁମତି !
ମରିଲେ ରାବଣି ରଣେ, ଅବଶ୍ୟ ମରିବେ
ରାବଣ, ଲଭିବେ ପୁନଃ ବୈଦେହୀ ସତୀରେ
ବୈଦେହୀ-ମନୋରଞ୍ଜନ ରଘୁକୁଳ-ମଣି ।
ମୋର ରଥେ, ରଥୀବର, ଆରୋହଣକରି
ଯାଓ ଚଳି । ପାଛେ ତୋମା ହେରି ଲଙ୍କା-ପୁରେ
ବାଧାୟ ବିବାଦ ରକ୍ଷଃ; ମେଘଦଳେ ଆମି'
ଆଦେଶିବ ଆବରିତେ ଗଗନେ, ଡାକିୟା
ପ୍ରଭଞ୍ଜନେ, ଦିବ ଆଜ୍ଞା କ୍ଷଣ ଛାଡ଼ି ଦିତେ
ବାୟୁକୁଳେ, ବାହିରିୟା ନାଚିଲେ ଚପଳା,
ଦମ୍ଭୋଳି-ଗମ୍ଭୀର-ନାଦେ ପୂରିବ ଜଗତେ ।"

ପ୍ରଣମି ଦେବେନ୍ଦ୍ର-ପଦେ, ସାବଧାନେ ଲୟେ
ଅସ୍ତ୍ରେ, ଚଳି ଗେଲା ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଚିତ୍ରରଥ ରଥୀ ।

ତବେ ଦେବ-କୁଳ-ନାଥ ଡାକି ପ୍ରଭଞ୍ଜନେ
କହିଲା, "ପ୍ରଲୟ-ଝଡ଼ ଉଠାଓ ସତ୍ୱରେ
ଲଙ୍କାପୁରେ, ବାୟୁପତି, ଶୀଘ୍ର ଦେହ ଛାଡ଼ି
କାରାବଦ୍ଧ ବାୟୁଦଳେ; ଲହ ମେଘଦଳେ;
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କ୍ଷଣ-କାଳ ବୈରୀ ବାରି-ନାଥ ସନେ,
ନିର୍ଘୋଷେ !" ଉଲ୍ଲାସେ ଦେବ ଚଳିଲା ଅମନି,
ଭାଙ୍ଗିଲେ ଶୃଙ୍ଖଳ ଲମ୍ଫୀ କେଶରୀ ଯେମତି,
ଯଥାୟ ତିମିରାଗାରେ ରୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଯତ
ଗିରି-ଗର୍ଭେ । କତ ଦୂରେ ଶୁନିଲା ପବନ
ଘୋର କୋଳାହଳେ; ଗିରି (ଦେଖିଲା) ଲଡ଼ିଛେ
ଅନ୍ତରିତ ପରାକ୍ରମେ, ଅସମର୍ଥ ଯେନ
ରୋଧିତେ ପ୍ରବଳ ବାୟୁ ଆପନାର ବଳେ ।
ଶିଳାମୟ ଦ୍ୱାର ଦେବ ଖୁଲିଲା ପରଶେ ।
ହୁହୁଙ୍କାରି ବାୟୁକୁଳ ବାହିରିଲ ବେଗେ
ଯଥା ଅମ୍ବୁରାଶି, ଯବେ ଭାଙ୍ଗେ ଆଚମ୍ବିତେ
ଜାଙ୍ଗାଲ ! କାଁପିଲ ମହୀ; ଗର୍ଜିଲ ଜଳଧି !
ତୁଙ୍ଗ-ଶୃଙ୍ଗଧରାକାରେ ତରଙ୍ଗ-ଆବଳୀ
କଲ୍ଲୋଲିଲ, ବାୟୁ-ସଙ୍ଗେ ରଣରଙ୍ଗେ ମାତି !
ଧାଇଲ ଚୌଦିକେ ମନ୍ଦ୍ରେ ଜୀମୂତ; ହାସିଲ
କ୍ଷଣପ୍ରଭା; କଡ଼ମଡ଼େ ନାଦିଲ ଦମ୍ଭୋଳି ।
ପଳାଇଲ ତାରାନାଥ ତାରାଦଳେ ଲୟେ ।
ଛାଇଲ ଲଙ୍କାୟ ମେଘ, ପାବକ ଉଗରି

ରାଶି ରାଶି; ବନେ ବୃକ୍ଷ ପଡ଼ିଲ ଉପଡ଼ି
ମଡ଼ମଡ଼େ; ମହାଝଡ଼ି ବହିଲ ଆକାଶେ ।
ବର୍ଷିଲ ଆସାର ଯେନ ସୃଷ୍ଟି ବୁଡାଇତେ
ପ୍ରଳୟେ । ବୃଷ୍ଟିଲ ଶିଳା ତଡ଼ତଡ଼ତଡ଼େ ।

ପଶିଲ ଆତଙ୍କେ ରକ୍ଷଃ ଯେ ଯାହାର ଘରେ ।
ଯଥାୟ ଶିବିର ମାଝେ ବିରାଜେନ ବଳୀ
ରାଘବେନ୍ଦ୍ର, ଆଚମ୍ବିତେ ଉତରିଲା ରଥୀ
ଚିତ୍ରରଥ, ଦିବାକର ଯେନ ଅଂଶୁମାଳୀ,
ରାଜ-ଆଭରଣ ଦେହେ ! ଶୋଭେ କଟିଦେଶେ
ସାରସନ, ରାଶି-ଚକ୍ର-ସମ ତେଜୋରାଶି,
ଝୋଲେ ତାହେ ଅସିବର-ଝଳ ଝଳ ଝଳେ !
କେମନେ ବର୍ଣ୍ଣିବେ କବି ଦେବ-ତୂଣ, ଧନୁଃ,
ଚର୍ମ, ବର୍ମ, ଶୂଳ, ସୌର-କିରୀଟେର ଆଭା
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ ? ଦୈବବିଭା ଧାଁଧିଲ ନୟନେ
ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୌରଭେ ଦେଶ ପୂରିଲ ସହସା ।

ସସଭ୍ରମେ ପ୍ରଣମିୟା, ଦେବଦୂତ-ପଦେ
ରଘୁବର, ଜିଜ୍ଞାସିଲା, "ହେ ତ୍ରିଦିବବାସି,
ତ୍ରିଦିବ ବ୍ୟତୀତ, ଆହା, କୋନ୍ ଦେଶ ସାଜେ
ଏହେନ ମହିମା, ରୂପେ ?-କେନ ହେଥା ଆଜି,
ନନ୍ଦନକାନନ ତ୍ୟଜି, କହ ଏ ଦାସେରେ ?
ନାହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନ, ଦେବ, କି ଦିବ ବସିତେ ?
ତବେ ଯଦି କୃପା, ପ୍ରଭୁ, ଥାକେ ଦାସ ପ୍ରତି,
ପାଦ୍ୟ, ଅର୍ଘ୍ୟ ଲୟେ ବସୋ ଏଇ କୁଶାସନେ ।
ଭିଖାରୀ ରାଘବ ହାୟ ।" ଆଶୀଷିୟା ରଥୀ
କୁଶାସନେ ବସି ତବେ କହିଲା ସୁସ୍ୱରେ,–

"ଚିତ୍ରରଥ ନାମ ମମ, ଶୁନ ଦାଶରଥି;
ଚିର-ଅନୁଚର ଆମି ସେବି ଅହରହଃ
ଦେବେନ୍ଦ୍ରେ, ଗନ୍ଧର୍ବକୁଳ ଆମାର ଅଧୀନେ ।
ଆଇନୁ ଏ ପୁରେ ଆମି ଇନ୍ଦ୍ରେର ଆଦେଶେ ।
ତୋମାର ମଙ୍ଗଳାକାଙ୍କ୍ଷୀ ଦେବକୁଳ ସହ
ଦେବେଶ । ଏଇ ଯେ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖିଛ ନୃମଣି,
ଦିୟାଛେନ ପାଠାଇୟା ତୋମାର ଅନୁଜେ
ଦେବରାଜ । ଆବିର୍ଭାବି ମାୟା ମହାଦେବୀ
ପ୍ରଭାତେ, ଦିବେନ କହି, କି କୌଶଳେ କାଲି
ନାଶିବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂର ମେଘନାଦ ଶୂରେ ।
ଦେବକୁଳ-ପ୍ରିୟ ତୁମି, ରଘୁକୁଳ-ମଣି ।
ସୁପ୍ରସନ୍ନ ତବ ପ୍ରତି ଆପନି ଅଭୟା !"

କହିଲା ରଘୁନନ୍ଦନ; "ଆନନ୍ଦ-ସାଗରେ
ଭାସିନୁ, ଗନ୍ଧର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଏ ଶୁଭ ସଂବାଦେ ।
କୃତଜ୍ଞତା ? ଏଇ କଥା ଜିଜ୍ଞାସି ତୋମାରେ ।"

ହାସିୟା କହିଲା ଦୂତ; "ଶୁନ, ରଘୁମଣି,
ଦେବ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା, ଦରିଦ୍ର-ପାଳନ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଦମନ, ଧର୍ମପଥେ ସଦା ଗତି,
ନିତ୍ୟ ସତ୍ୟ-ଦେବୀ-ସେବା; ଚନ୍ଦନ, କୁସୁମ,
ନୈବେଦ୍ୟ, କୌଷିକ ବସ୍ତ୍ର ଆଦି ବଳି ଯତ,
ଅବହେଳା କରେ ଦେବ, ଦାତା ଯେ ଯଦ୍ୟପି
ଅସତ୍ ! ଏ ସାର କଥା କହିନୁ ତୋମାରେ !"

ପ୍ରଣମିଲା ରାମଚନ୍ଦ୍ର; ଆଶୀଷିୟା ରଥୀ
ଚିତ୍ରରଥ, ଦେବରଥେ ଗେଲା ଦେବପୁରେ ।
ଥାମିଲ ତୁମୁଳ ଝଡ଼, ଶାନ୍ତିଲା ଜଳଧି;
ହେରିୟା ଶଶାଙ୍କେପୁନଃ ତାରାଦଳ ସହ,

ହାସିଲ କନକଲଙ୍କା । ତରଳ ସଳିଳେ
ପଶି, କୌମୁଦିନୀ ପୁନଃ ଅବଗାହେ ଦେହ
ରଜୋମୟ; କୁମୁଦିନୀ ହାସିଲ କୌତୁକେ ।
ଆଇଲ ଧାଇୟା ପୁନଃ ରଣ-କ୍ଷେତ୍ରେ, ଶିବା
ଶବାହାରୀ; ପାଲେ ପାଲେ ଗୃଧିନୀ, ଶକୁନୀ,
ପିଶାଚ । ରାକ୍ଷସଦଳ ବାହିରିଲ ପୁନଃ
ଭୀମ-ପ୍ରହରନ-ଧାରୀ—ମତ୍ତ ବୀରମଦେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମେଘନାଦବଧେ କାବ୍ୟେ ଅସ୍ତ୍ରଲାଭୋ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ସର୍ଗଃ ।

ବାଂଲା ଠୁ ରୋମାନ ହରଫ, କାଗଜରେ:

ଅମିତା ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ

କାଗଜ ଠୁ ହାର୍ଡ-ଡିସ୍କ

ସଂଯୁକ୍ତା କାଁହାର

http://www.iopb.res.in/~somen/madhu.html
email:somen@iopb.res.in